

«Mottakernavn»

«Adresse»

«Postnr» «Poststed»

«Kontakt»

Saksbehandlar, innvalstelefon

Bjørn Harald Haugsvær, 5764 3071

Oppgåver innan jordbruk og skogbruk 2026 - forvaltning av statlege tilskotsordningar, forventningar og fullmakter

Statsforvaltaren i Vestland vil med dette orientere kommunane i Vestland om det ansvaret kommunen har for forvaltning av statlege tilskotsmidlar, og om økonomiske rammer for tilskotsordningane.

Brevet omhandlar også kommunen sitt handlingsrom gjennom kommunale retningslinjer og fastsetting av overordna retningslinjer for tilskot til skogbrukstiltak. Brevet finn du også digitalt på nettsida vår under «Landbruk og mat» og «For kommunane».

Vedlagt følger:

- Brev om ansvaret kommunane har for forvaltning av statlege tilskotsmidlar med lenker til aktuell informasjon
- Tabell med økonomiske rammer for tilskotsordningane per kommune

Dette brevet omhandlar:

	side
Kommunalt handlingsrom gjennom kommunale retningslinjer	2
Fagleg hjelp frå Statsforvaltaren	2
Rettleiande satsar for eigeninnsats.....	2
Skogbruksoppgåver i kommunen.....	3
Overordna retningslinjer for tilskot til skogbrukstiltak.....	3
Tilskot til skogkultur.....	4
Tilskot til taubane	4
Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) – prioriteringar for 2026	6
Drenering	6
Tilskot til tiltak i beiteområde	6

Lokal retningslinjer for tilskot til tiltak i beiteområde	6
Beitebruksplanar	7
Utvalde kulturlandskap i jordbruket og verdsarvområdet Vestnorsk fjordlandskap	7
Andre landbruksbruksoppgåver	8
Forvaltning av Produksjonstilskot og Regionalt miljøprogram mv.	8
Søknader om nydyrking skal handsamast i Agros	9
Forvaltnings av regelverket for fast eigedom	9
Landbruksrelatert nærings- og bygdeutvikling	9
Veterinære tenester	10
Tidlegpensjon for jordbrukarar	10
Tilskot ved produksjonssvikt – klimabetinga skade på avlingar	10
Autorisasjonsbevis for bruk av plantevernmiddel og gnagarmiddel	10
Arbeid med vasskvalitet og vassrammedirektivet	10
Forskrift for godkjenning av landbruksveggar, dyrking og planering	11
Jordvern	12
Rapportering undervegs og omfordeling av midlar	13

Kommunalt handlingsrom gjennom kommunale retningslinjer

Kommunen har eit stort lokalt handlingsrom i forvaltning av SMIL-midlar, Tilskot til tiltak i beiteområde og NMSK. Dette krev at kommunen har eigne retningslinjer eller strategidokument. Vi forventar at alle kommunane har fått på plass eigne retningslinjer for desse ordningane, og at dei vert revidert med jamne mellomrom.

Dei kommunale retningslinjene skal ta omsyn til lokale forhold, og ved utarbeidinga bør det vere ein god prosess med innspel frå næringa og Statsforvaltaren. Det kan med fordel vere ein felles prosess med felles retningslinjer for alle tre ordningane. Retningslinjene bør utformast slik at kommunen kan nytte dei som grunnlag for sine prioriteringar i sakshandsaminga, og slik at tildelingane kan kontrollerast. Vi viser også til vår rettleiing til kommunane for utarbeiding av overordna retningslinjer som ligg ute på vår nettside under [For kommunane - landbruk](#). Vi ber om å få tilsendt nye retningslinjer når dei er reviderte.

Fagleg hjelp frå Statsforvaltaren

På nettsida til Statsforvaltaren finn [de oversikt over fagpersonar](#) på forvaltning av ulike fagområde. Sjølv om det er gode skriftlege rettleiingar kan det vere trong for å drøfte ulike spørsmål. Vi oppmodar kommunen om å ta kontakt med oss både for å sikre rett handsaming, og for å få mest mogleg lik handsaming av like saker mellom kommunane.

Rettleiande satsar for eigeninnsats

Vi har samrådd oss med Innovasjon Norge og rår til at kommunen nyttar desse satsane når de godkjenner kostnadsoverslag for eige arbeid som grunnlag for tilskot i ulike ordningar:

- Manuelt utført eige arbeid (inkl. motorsag o.l.): 350 kr/time
- Bruk av eigen traktor/gravemaskin: 800 kr/time

Skogbruksoppgåver i kommunen

Kommunen er skogbruksstyresmakt etter skogbrukslova med tilhøyrande forskrifter, og har ei rekke oppgåver på skogområdet. Føremålet med skogbrukslova er å fremme ei berekraftig forvaltning av skogressursane i landet med sikte på aktiv lokal og nasjonal verdiskaping, og å sikre det biologiske mangfaldet, omsyn til landskapet, friluftslivet og kulturverdiane i skogen. I saker som gjeld bygging av skogsveg etter landbruksvegforskrifta oppmodar vi om at søknadene vert sendt på høyring også til naturvern- og friluftsjorganisasjonane.

Her nemner vi nokre av oppgåvene til kommunen:

- Vere pådrivar og jobbe aktivt for næringsutvikling i skogbruket ved å motivere og følgje opp skogkulturtiltak så vel som bygging av skogsvegar, bruk av skogfond, lokal vidareforedling, nabosamarbeid og andre emne som bidreg til verdiskaping i skogbruket.
- Forvalte tilskot til nærings- og miljøtilskot i skogbruket (NMSK), som omfattar tilskot til skogkultur, skjøtsel og kvalitetstiltak, miljøtilskot samt tilskot til skogsvegar og drift i vanskeleg terreng. Statsforvaltaren fordeler ei årleg tilskotsramme til kommunane.
- Kommunane har ei viktig rolle som initiativtakar til skogsvegsamarbeid og informasjon til skogeigarane om lønsemda i å byggje felles veganlegg og dei gunstige finansieringsordningane (tilskot og skogfond). Difor er det viktig at kommunane har oversikt over behovet for nye skogsvegar og ombygging av gamle vegar.
- Vi held att midlar til tilskot til drift i vanskeleg terreng, primært taubanedrift, hjå oss og fordeler dei etter behov. I prinsippet er det fri ramme inntil midlane er brukt opp.
- Kontrollere forynging av skogen etter hogst (NMSK-kontroll, foryngingskontroll og resultatkartlegging). Dette er den viktigaste miljøoppgåva i skogbruket både med tanke på skogen si rolle med å binde karbon og som framtidig skogressurs.
- Kommunane må legge vekt på å synleggjere skogen sitt verdiskapingspotensiale, mellom anna ved å ta initiativ til og delta på skog dagar og andre fagarrangement, både retta mot skogeigarar og ålmenta.
- Forvalte og informere om skogfond. Gje løpande råd til einskilde skogeigarar med bakgrunn i inneståande beløp, udekkja investeringar og hogstaktivitet. Aktiv bruk av skogfond gjev økonomisk utteljing for skogeigarane.
- Kontrollere at tiltak i skogen er i samsvar med regelverket, og bidra til å overvake tilstanden i skogen.
- Bidra med kunnskap om skogen i forhold til andre samfunnsinteresser og oppgåver, skogen si rolle i klimapolitikken, skogen si rolle som vern mot naturskade og skogen sin verdi for friluftsliv, viltforvaltning m.m.
- Kommunen vert oppmoda om å lage ein oversikt over dei mest verdfulle skogbruksområda i kommunen (kjerneområde skogbruk). Sjå [døme](#) på Fylkesatlas! Karta er laga med utgangspunkt i dei kommunale tiltaksplanane for skogbruk. Slik er det mogleg å synleggjere skogen si samfunnsrolle (næring, i plansamanheng og arealbruksspørsmål, klima, naturskade, friluftsliv, viltforvaltning).

Overordna retningslinjer for tilskot til skogbrukstiltak

I samsvar med forskrifta om tilskot til nærings- og miljøtiltak i skogbruket skal det utarbeidast overordna retningslinjer for prioritering av søknader. Slike retningslinjer skal lagast i dialog mellom Statsforvaltaren, kommunane og næringsorganisasjonane i skogbruket lokalt. Vi anbefaler at kommunane rullerer/justerer retningslinjene kvart år.

Tilskot til skogkultur

Vi har ei ramme på 5,5 millionar kr til skogkulturtilskot i år, ei auke på 0,5 millionar kr frå i fjor. I fjor gjekk nærare 80 % av midlane til nyplanting, resten var fordelte på suppleringsplanting, markriving og ungskogpleie. Eit møte med næringsaktørane 09.02.26 vil gje innblikk i planlagt aktivitet i 2026. Tilgangen på planter vil vere styrande for aktiviteten.

Vi har nyleg undersøkt behovet for nye bilvegar i fylket til å vere 20 km per år dei neste 5 åra. Det er, og bør difor vere, stor etterspørsel etter tilskot til skogsbilvegar. Dessverre er etterspørselen langt større enn vi har midlar til å dekke, samstundes som det heller ikkje er noko signal om at ramma kjem til å auke. Vi ber som tidlegare difor kommunane om å prøve å halde maksimal tilskotssats på 50 % til skogsbilvegar der det kan hoggast mykje, og der skogfond kan og bør vere ei viktig finansieringskjelde. Vi ber kommunen om sjølv å setje seg inn i, og hjelpe skogeigarane å setje seg inn i [skogfondskalkulatoren](#). Vegar der det er relativt lite hogstmoden skog bør ikkje byggast før det er nok hogstmoden skog til at eit fleirtal av skogeigarane sin eigendel kan dekkast med skogfond.

- Kommunane får tildelt ei tilskotsramme til skogsvegar med utgangspunkt i det behovet dei melder inn i «vegbanken» i ØKS. Vi har som sagt knapt med midlar, og vi ønskjer at store anlegg vert delt opp over fleire år, så søkjarane må vere førebudd på at tilskotsfinansieringa vil gå over fleire år.
- Ved årsskiftet er det 62 veganlegg med utgått arbeidsfrist i ØKS. På 46 av desse veganlegga er arbeidsfrista utgått med meir enn eit år og dei har 2,7 millionar kroner i innestående løyving. For dei resterande 16 anlegga med arbeidsfrist utgått i 2025 er innestående løyving 3,3 millionar kroner. Vi ber også i år kommunane om å rydde opp i og **avslutte** gamle vegsøknader, eventuelt forlenge arbeidsfristen i ØKS. Rapportane «[08. Åpne veiprosjekt](#)» og «[09. Veiprosjekt med utgått arbeidsfrist](#)» i ØKS er gode hjelpemiddel for slik opprydding.
- Hovudplanane for skogsvegar er eit viktig verktøy og dei treng oppdatering i dei fleste kommunane, både med realiserte vegplanar og oppdaterte og nye planar. Dette gjeld ikkje minst ved handsaminga av ulike arealplanar som kan kome i konflikt med skogbruket. I år er det også innført ei ny tilskotsordning for utbetring av flaskehalsar for tømmerbilar på det kommunale vegnettet. Vi foreslår difor at behov for slike utbetringar vert teke med og prioriterte i hovudplanane for skogsvegar.

Alle skogeigarar samt kommunane skal kunne tinge kostnadsfri transportplanlegging (områdeplanlegging) av vegplanleggjarane Asle Lyslo (tlf 991 52 801), Egil Devig (tlf 907 98 617) og Fanagro (tlf 908 90 325). Til dette brukar vi ein del av tilskotsmidlane, og det betyr at kommunane *ikkje* skal løyve til overordna vegplanlegging av skogsvegtilskotsmidlane vi fordeler. Samstundes er det etter kvart ganske store beløp i rentemidlar frå skogfondet i nokre kommunar, også på fylkesnivå, og vi ønskjer at ein del av desse vert nytta til vegplanlegging, i staden for tilskotsmidlar. Vi vil kome tilbake til korleis vi kan gjere dette seinare i vår. Vi minner også om at detaljprosjektering (stikking) skal finansierast av tiltakshavarane på kvart enkelt veganlegg og skal inngå som ein del av tilskotsgrunnlaget for det enkelte veganlegg.

Midlar som ikkje er sett til ansvar av kommunane innan 1. juli 2026 vert trekte inn og fordelte til andre kommunar.

Tilskot til taubane

Statsforvaltaren fordeler taubanetilskot til kommunane etter kvart som behovet oppstår. Kommunane melder behovet inn til oss på e-post til torkel.hofseth@statsforvalteren.no.

I samråd med dei andre «taubanefylka», norsk taubanelag og skogeigarorganisasjonane har vi kome fram til *ein felles rettleiande (og variabel) tilskotssats* til taubanedrifter. Tildeling av tilskot føreset at [taubanekalkulatoren](#) vert nytta til fastsetting av driftspris (og eventuelt justert av skogeigar og tømmerkjøpar), og at det ikkje vert gjeve tilskot til skog som ikkje er hogstmoden (sjå tabellen under). I samarbeid med landbruksdirektoratet har vi kome fram til ei litt endra matrisemodell for taubanetilskot som også bygger på driftskostnad og virkesverdi, men som tek noko meir omsyn til ulik skog og vegdekning. Modellen er ikkje heilt ferdig, og inntil ny modell vert publisert gjeld følgjande:

1. Tilskotssatsen vert rekna ut etter den rettlinja funksjonen

$$f(x) = 250 - 0,6 \times \text{rotnetto}$$

eller

$$\text{tilskot per } m^3 = 250 - 0,6 \times (\text{virkesverdi-driftskostnad})$$

2. Maksimalt tilskot er 300 kr/m³

Tilskot kan også reknast ut i [dette reknearket](#). Merk at satsen er rettleiande og at det er opp til kommunane sjølve å fastsetje tilskotssats. Hugs at vi har svært avgrensa midlar.

Arbeidfrista for taubaneløyvingar skal vere maksimalt 6 månader, dette må gå fram av vedtaket og skal leggst inn manuelt i ØKS.

Nedre alderskrav (total hushaldsalder) for å få taubanetilskot:

Bonitet H40	26	23	20	17	14	11
Nedre aldersgrense	55	60	70	80	90	100

Be om dokumentasjon på alder i søknaden. Om alderen er vanskeleg å dokumentere sett krav om at det vert teke bilde av minst fem stubbar frå feltet før utbetaling av tilskot kan skje.

Det kan vere freistande for skogeigar med gravedrift i staden for taubanedrift, ofte med resultat at det vert ståande att skog øvst i feltet. Ver difor merksame på at dei aller fleste gravedrifter treng søknad og godkjenning etter landbruksvegforskrifta. Vi ber difor kommunane tenke på dette og vere restriktive når de godkjenner gravedrifter.

Løyving, utrekning og utbetaling

Tilskot i løyvingsbrev reknast ut etter oppgjeve driftskostnad og vurdert snittverdi på virket oppgjeve i søknaden. Ver merksam på at virkesverdien som oftast er vurdert lågt. Dersom verdien ikkje er oppgjeven, eller han verkar unaturleg låg, er det naturleg å basere utrekninga på oppnådd virkesverdi i Vestland fylke i siste ferdigregistrerte månad før søknaden handsamast, gjerne i samråd med skogeigar/skogbruksleiar. Bruk [rapport 61g i ØKS](#) og summer verdien av alle virkeskategorier for det aktuelle treslaget, del så på totalvolumet unnateke vrak (det er ikkje med i oppgjeret og skal ikkje ha tilskot). Når utbetalinga skal skje, rebereknast tilskotssatsen med aktuell oppnådd virkespris (som skal vere oppgjeve i utbetalingsdokumentasjonen). Om den aktuelle virkesprisen er høgare enn i søknaden går tilskotet per m³ ned. Det er difor viktig at det vert gjort merksam på utrekningsmetoden i løyvingsbrevet, og at tilskotet per m³ til utbetaling både kan verte lågare og høgare. Løyvinga gjeld *inntil det utrekna* beløpet. Normalt vert det likevel gjeve tilskot for kvar m³ virke som er målt inn, unnateke vrak. Dersom det aktuelle kvantumet er høgare enn det på søknaden bør det om det trengs gjevast tilleggs løyving.

Lastetraktortransport er ein del av driftskostnaden og vil påverke tilskotsutrekninga. Tilskotet skal difor ikkje kombinerast med andre tilskot.

Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) – prioriteringar for 2026

Miljø- og klimasatsinga over jordbruksavtalen skal medverke til å ivareta kulturlandskapet og redusere miljøbelastninga frå landbruket. Landbruks- og matdepartementet (LMD) har peika på at det i Vestland er stor overvekt på kulturlandskapstiltak i fordelinga mellom ulike miljøtema i SMIL. LMD ønskjer difor at ein større del av tilskotsramma skal nyttast til forureiningstiltak. I fleire vassførekomstar er det behov for tiltak for å redusere avrenning og risiko for avrenning frå jordbruksdrifta. Vi oppmodar kommunen til å ta tak i desse utfordringane av omsyn til vasskvalitet, klimatilpassing og ressursbevaring. Der behova er store bør kommunane prioritere klimatilpassing og avrenning til vassdrag i overordna retningslinjer og i saksbehandling. Retningslinjene bør rullerast jamleg.

Vi minner om at tilskot til tak over eksisterande gjødsellager er gode miljøtiltak som medverkar til redusert ammoniakkutslepp til luft. Som tilleggseffekt vil slike tiltak auke lagerkapasiteten slik at husdyrgjødsel kan bli spreidd til rett tid i vekstsesongen, og medverke til redusert fare for avrenning til vatn. Vi ber òg kommunane om å prioritere tiltak for ville pollinerande insekt og truga natur. I tildelinga for i år har vi lagt vekt på å få kommunane på rett nivå etter tildelingskriteria frå LMD. Vi har difor valt å gje eit løft til dei kommunane som ligg lågt samanlikna med tal PT-søkjarar og areal i drift. Vi har òg lagt vekt på om kommunen har overordna retningslinjer.

Drenering

Klimaendringane med mykje nedbør og korte periodar med lagleg ver gjer drenering svært viktig. I 2023 vart satsane auka til kr 4000 per dekar. Dette har auka interessa for ordninga.

I 2025 fekk vi ekstra midlar som vi delte ut fortløpande etter behov. I omfordelinga på hausten fekk alle dei ekstra midlane dei bad om. I år som i fjor er det høve til å ta kontakt med oss for ekstra tildeling når midlane er brukt opp.

Tilskot til tiltak i beiteområde

Det er fleire tilskotsordningar som skal fremme beiting og bruk av utmarka: støtte per beitedyr gjennom produksjonstilskot, driftstilskot til beitelaga gjennom organisert beitebruk (RMP) og investeringsstøtte til tiltak i beiteområde.

For beitelag som beiter i CWD-området er det ei eiga ordning med midlar for ekstraordinære tiltak knytt til soneforskrifta. Denne gjeld for Nordfjella og Hardangervidda, og midlane vert forvalta av Statsforvaltaren i Oslo og Viken i samarbeid med oss.

I tillegg har Statsforvaltaren midlar for tiltak i beiteområde som har konflikt med freda rovvilt (FKT-midlar). Det er viktig at kommunen bidreg aktiv med kunnskap i område med freda rovvilt og at kommunen også vurderer bruk av interkommunale jaktlag som etter løyve kan ta på seg felling. For beitelag som har tap til freda rovvilt kan det vere aktuelt å [søke om FKT-midlar](#), til dømes til elektronisk sporingsutstyr. Søknadsfristen er 15. februar.

Lokal retningslinjer for tilskot til tiltak i beiteområde

I rundskrivet frå Landbruksdirektoratet står det at kommunane skal fastsetje lokale retningslinjer, og at ein gjerne kan sjå desse i samband med retningslinjene for SMIL.

Det er viktig å få lyst ut midlane i god tid før beitesesongen, og vi rår til å bruke søknadsfrist 1. mars. Beitelaga bør få svar på søknaden før 1. juni slik at tiltaka kjem til nytte i årets beitesesong. Frå 2020 har driftstilskotet gjennom RMP til beitelaga auka, og beitelaga kan difor sjølv ta ansvar for mindre tiltak. Vi rår til at kommunen prioriterer kostnader med utarbeiding av beitebruksplan, faste installasjonar eller teknologi knytt til beitebruk.

I samband med ei satsing på utmark og seterdrift i jordbruksavtalen, fekk vi ei auke i fylkesramma i år. I fordelinga har vi prioritert å få kommunane på rett nivå etter tildelingskriteria, som er tal dyr på utmarksbeite.

Beitebruksplanar

Ein beitebruksplan er ein systematisert presentasjon av beiteareala i kommunen. Den skal dokumentera omfang og verdi av noverande bruk, vise til historisk bruk, og estimat for framtidig bruk. Det er eit politisk vedteke plandokument for å styrke beitenæringa sine interesser i den langsiktige planlegginga i kommunen. Den skal påvise juridiske problemstillingar, interesser og konflikhtar for området, og foreslå tiltak som kan gjerast på kort og lang sikt. Husdyr og beiting er også viktig får å ha eit ope og tilgjengeleg landskap i utmarka.

Vi ynskjer at fleire kommunar lagar beitebruksplanar for å sikre fortsatt beiting. Dette kan med fordel gjerast i samarbeid mellom kommunen, beitenæringa og Nibio. I Vestland har Nibio utført vegetasjonskartlegging i nokre referanseområde, og det kan kartleggast nye område som grunnlag for ein beitebruksplan.

Utvalde kulturlandskap i jordbruket og verdsarvområdet Vestnorsk fjordlandskap

Dei aktuelle kommunane får tildelt ei økonomisk ramme frå Statsforvaltaren til forvaltning av UKL-områda (sjå vedlegg). Ved tildelinga har vi lagt vekt på dialog med kommunane i samband med årsrapporteringa, og vurderingar av følgjande moment:

- gjennomføringsevne, framdrift og oppnådde resultat i områda
- arealet på områda, omfanget av tiltak og tal eigarar/drivarar
- variasjonar i behova frå år til år
- omsynet til føreseieleg økonomi og kontinuitet
- planar i områda
- innmeldte behov frå dei aktuelle kommunane

Kommunane skal lyse ut og gjere midlane kjent for aktuelle søkjarar. Vi ynskjer å gje innspel til årets utlysingstekst og ber om å få den tilsendt. For å sikre at forvaltninga av midlane fremjar aktivitet vil vi følge med på forbruket gjennom året. I dialog med kommunane kan vi, i løpet av året, omfordele udisponerte midlar mellom områda. Kommunane og Statsforvaltaren har eit godt samarbeid kring desse ordningane, noko vi ynskjer å bidra til gjennom året.

Tildelinga i 2026 til Landbrukets verdsarvordning over jordbruksavtalen er på totalt 26 mill. kroner, der 4,15 mill. er sett av til Vestnorsk fjordlandskap Nærøyfjorden. Dette inkluderer ein million frå Miljødirektoratet og 3,5 mill. frå UKL til Vestland.

Føringar for sakshandsaming og prioriteringar i 2026

UKL-arbeidet i kommunane må drivast fram av gode og inkluderande prosessar, der det er god samhandling med gardbrukarane og dei frivillige i UKL-området. Vi minner om at kvart UKL-område over tid må balansere dei tre deltema som ordninga omfattar: sikre naturmiljøverdiar, kulturmiljøverdiar og framleis jordbruksdrift, inkludert næringsutvikling basert på desse verdiane.

For arbeidet med verdsarv legg vi vekt på at det aktive landbruket og dei ordinære nasjonale tilskotsordningane er ein grunnplanke for området i Vestland. For å støtte opp under dette kan det også brukast verdsarvmidlar inn mot tiltak og utgreiningar som fremmar kunnskap om landbrukets kulturlandskap i verdsarven og rekruttering til tradisjonell landbruksdrift.

Frå Landbruksdirektoratet:

Landbruksdirektoratet minner om at sakshandsamar skal etterrapportere i Agros kva for tiltaksgrupper som passar best for det omsøkte tiltaket. Saksbehandlar kan velje inntil 5 ulike tiltaksgrupper dersom tiltaket har fleire ulike formål. Landbruksdirektoratet veit det kan være krevjande å finne ei slik fordeling på grunnlag av skjønn, men det er nødvendig og viktig for å vise LMD og politikarane kva midlane vert brukt til.

Tiltak som skal registrerast under biologisk mangfald er dei som bidreg til:

- bedra status for trua arter
- restaurering og skjøtsel av trua eller utvald naturtype
- nedkjemping av framande skadelege artar
- tilrettelegging for pollinerande insekt

Registrer så godt som råd og ver forsiktig med å registrere tiltaket som «annet». I tilfelle der ein til dømes har gitt støtte til gjerdehald, kan ein vurdere om tiltaket kan vurderast som eit tiltak der gjerdehaldet vil føre til meir målretta beiting for å auke biologisk mangfald. I [Eksempelsamlingen](#) hos Landbruksdirektoratet finne de døme på tiltak under ulike miljøtema.

Informasjonsarbeid:

Forvaltningsplanar/Skjøtelsesplanar bør vere oppdaterte, og vi oppmodar om å legge ut gjeldande planar og retningslinjer på nettstaden til kommunen. Det er spesielt viktig å vurdere UKL og ARV-område inn i samfunnsplanar og vurdere om områda skal leggest inn som omsynssoner i arealplanar, dersom dei er til rullering.

Statsforvaltaren i Vestland har laga ein samleside for Utvalde kulturlandskap i Vestland, på denne nettsida: [Kulturlandskap - UKL - Verdsarv | Statsforvaltaren i Vestland](#). Gå gjennom denne og sjekk om lenkene er riktige, eventuelt send oss riktige lenker, og syt for å ha ei god informasjonsside om UKL på kommunen sin nettstad.

Andre landbruksbruksoppgåver

Forvaltning av Produksjonstilskot og Regionalt miljøprogram mv.

Kommunen er førsteinstans ved forvaltning av dei store tilskotsordningane på vegne av staten. Dette gjeld produksjonstilskot og avløysartilskot, Regionalt miljøprogram (RMP), Organisert beitebruk (OBB) og avløyning ved sjukdom. Det er avgjerande at kommunen har nok arbeidskapasitet og gode rutinar for sakshandsaming av desse ordningane. Bønder i Vestland fekk i 2025 utbetalt tilskot på til saman 2,8 mrd. Dette er grunnlaget for økonomien til kvar einskild bonde og avgjerande for matproduksjonen i Vestland.

Sjølv om kommunane ikkje er ein del av staten, skal dei følgje økonomiregelverket sine krav når dei forvaltar statlege tilskot. Oppgåva er delegert til kommunen, men ansvaret for disponeringa av tilskotsramma ligger framleis hos departementet. Landbruks- og matdepartementet har instruksjonsmynde for korleis det delegerte mynde skal utøvast, og kan kontrollere at forvaltninga skjer i samsvar med Stortinget sine føresetnader.

Forvaltning av statlege tilskot skal skje på administrativt nivå i kommunen. Oppgåvene sin karakter tilseier fagleg og rettsleg handsaming, og ikkje politisk styring. Kommunestyret har inga rolle i

handsaming av enkeltsaker som gjelder statlege tilskotsordningar. Kommunestyrets ansvar er avgrensa til overordna organisering og intern delegasjon.

Søknader om nydyrking skal handsamast i Agros

For nydyrking er det no krav om at søkjarar nyttar ordninga med [digital søknad](#), og at kommunen handsamar søknadene i Agros. Med dette har vi fått eit meir samordna arbeid med nydyrkingssaker med standardisert søknadsskjema. Det gir god oversikt over dokumentasjonskrava til søkjar. Ordninga inneber både digital søknads- og sakshandsamingsløysing. Målet med endringa er å lette saksbehandlinga og få ein nasjonal oversikt på nydyrkingsarbeidet. Dette gjev også oppdatert informasjon om måloppnåing på internasjonale forpliktingar og effekten av forbodet mot nydyrking av myr

Forvaltnings av regelverket for fast eigedom

Kommunane skal fatte vedtak etter jord- og konsesjonslova. Det gjeld til dømes saker om deling av landbrukseigedom, omdisponering av dyrka jord, driveplikt, konsesjon for kjøp av fast eigedom, buplikt m.m. Dette er saker som ofte er innom politiske handsaming i kommunen, avhengig av kommunen sitt delegeringsreglementet. Vi minner om at det frå 07.07.2023 er Statsforvaltaren som har mynde til å avgjere søknader om konsesjon frå aksjeselskap etter konsesjonslova. Søknaden skal framleis setjast fram for kommunane. På våre nettsider ligg det [ei rettleiing](#) som utdjupar korleis kommunane skal utgreie saka.

Kravet om [driveplikt](#) for jordbruksareal gjeld for alle som eig ein landbrukseigedom, og dette gjeld for heile eigartida. Dersom andre skal drive eigdommen er eigar ansvarleg for å få på plass ein skriftleg avtale på minst 10 år. Kommunen skal ha kopi av avtalen og kontrollere at den oppfyller krava i lova. I 2026 vil vi arbeide vidare med å gje kommunane lister over areal som truleg er ute av drift. Vi tilbyr fagleg hjelp på dette fagområdet og forventar at kommunane set av ressursar til oppfølging.

Arvelova § 99 a set ein frist for å overføre landbrukseigedom frå dødsbu til ny eigar. Fristen er tre år rekna frå då tidlegare eigar døydde eller reglane tok til å gjelde. Reglane tok til å gjelde 1. januar 2022. Mange eigedomar låg i dødsbu før regelendringa kom. For desse eigedomane gjekk fristen ut 1. januar 2026.

Viss eigedomen ikkje blir overført til ny eigar med tinglyst heimel innan fristen, kan kommunen krevje tvangssal av eigedomen. Arvingane kan søkje om lenging av fristen. Det er kommunane som etter lova har mynde til å følge opp og gjere vedtak i første instans. Statsforvaltaren er klageinstans. På Landbruksdirektoratet sine nettsider ligg det utdjupande rettleiingar om korleis reglane skal praktiserast. Der er det og ein del brevmalar.

Landbruksrelatert nærings- og bygdeutvikling

Det er store variasjonar i kommunane sine ambisjonar på landbruksområdet. Dette er m.a. avhengig av kommunen sine eigne politiske ambisjonar og vedtak. Kommunen avgjer i stor grad sjølv kor aktive dei vil vere, men det er eit minstekrav at kommunen handsamar søknader og spørsmål innan næringsutvikling. Vi viser her [til forskrift for kommunens saksbehandling av søknader til Innovasjon Norge](#).

Kommunen sin innsats kan utgjere ein stor skilnad lokalt. Vi oppmodar kommunen om å ta initiativ til samhandling lokalt t.d. gjennom årlege møte med faglaga, opne fagmøte eller at det vert søkt om prosjektmidlar frå [fylkeskommunen](#). Utfordringar både innan landbruk, landbruksrelaterte næringar

og klima krev samhandling, og her har kommunen eit ansvar. Statsforvaltaren er open for å kunne medverke på slike møte eller initiativ.

Veterinære tenester

Kommunen skal i følge dyrehelsepersonellova sørge for tilfredsstillande tilgang på veterinære tenester, inkludert veterinærvakt utanom vanleg arbeidstid. Dette er ei ordning der vaktdistrikta (vanlegvis fleire kommunar) får eit årleg tilskot til vakt utanom arbeidstid og eit mindre administrasjonstilskot for å organisere dette. Dette vert betalt ut til vertskommunen.

I tillegg kan kommunar søkje om stimuleringstilskot som skal medverke til stabil tilgang på veterinærtenester på dagtid, innanfor ordinær arbeidstid. Nokre kommunar nyttar også eigne midlar inn i dei veterinære tenestene. Det må påreknast ein viss administrasjon for å sikre desse tenestene. Frå 2021 vart det innført ei prøveordning for stimuleringstilskotet til kommunar, der dei kunne stille krav til vaktdeltaking for at veterinærane kunne motta stimuleringstilskot. Denne ordninga er no permanent .

Frist for å søkje om midlar er 28. februar. De skal samstundes rapportere om bruken av midlar førre år. Detaljar om ordninga er sendt i eige brev til kommunane. De finn meir om dette [på nettsida vår](#).

Tidlegpensjon for jordbrukarar

Ordning med [tidlegpensjon for jordbrukarar](#) gjeld for jordbrukarar som har fylt 62 år. Søknaden skal sendast direkte til Statsforvaltaren som fattar avgjerd. Kommunen bør ha kunnskap om ordninga slik at de kan gje informasjon til aktuelle søkjarar.

Tilskot ved produksjonssvikt – klimabetinga skade på avlingar

Kommunen mottok søknadene om [Tilskot ved produksjonssvikt på grunn av klimatiske årsaker](#), kontrollerer opplysningane og sender sakene vidare til Statsforvaltaren for avgjerd. Dette er ei oppgåve som varierer mykje frå år til år, men det er viktig at kommunen har nok kapasitet til å handsame denne ordninga når det oppstår klimabetinga skade.

Autorisasjonsbevis for bruk av plantevernmiddel og gnagarmiddel

For å kunne bruke plantevernmiddel og gnagarmiddel må brukar ha gjennomført kurs med bestått eksamen. Det er eitt kurs for kvar ordning med kvar sin eksamen. Her er det ei ansvarsdeling mellom kommunen, Statsforvaltaren og eksterne kurshaldarar (NLR og VGS Naturbruk). Dei som får autorisasjon skal registrerast av kommunen i ein nasjonal base og får utskrive bevis frå Mattilsynet. Arbeidsmengda med dette varierer frå år til år alt etter kor mange som må ha nytt bevis.

Nokre kommunar vert kontakta for å halde eksamen. Kommunar som held eksamen kan få godtgjort kr 70 per deltakar på planteverneksamen og kr 80 per deltakar på gnagarmiddeleksamen. Kommunen må sjølv sende rekning for dette til Statsforvaltaren i Vestland innan 1. desember.

Meir informasjon:

- [Instruks til kommune og statsforvalter om utøvelse av delegert myndighet etter plantevernmiddelforskriften](#)
- [Dokument for kommunen](#)
- [Info på nettsida vår](#)

Arbeid med vasskvalitet og vassrammedirektivet

Arbeidet med vasskvalitet er delt mellom kommunen, fylkeskommunen og Statsforvaltaren. Kommunen er lokal ureiningsstyresmakt, og på landbruksområdet skal kommunen sjekke om regelverket for til dømes silopressaft og husdyrgjødsel vert etterlevd. I arbeidet med oppfølging av

vassrammedirektivet må dette arbeidet utvidast til også å sjå på belastninga frå andre ureiningskjelder, til dømes punktutslepp av hushaldningskloakk i spreiddbygde område. For å sikre god vasskvalitet, rår vi til at kommunen ikkje lagar lokale forskrifter med generell utsett spreiefrist for husdyrgjødsel.

Mange stader er det trong for auka innsats mot forureining frå jordbruk for å nå målet om god tilstand i alle landbrukspåverka vassførekomstar. I område der tiltaka ikkje har vore tilstrekkeleg, må kommunen innføre meir forpliktande krav. De finn meir informasjon om arbeidet med vasskvalitet i [vassforvaltingsplanar i Vestland vassregion](#).

Forskrift for godkjenning av landbruksvegar, dyrking og planering

Det finst eigne forskrifter med heimel i jordlova og skogbrukslova for bygging av landbruksvegar (oftast skogsvegar), for nydyrking og for bakkeplanering (forureiningslova). Det viktigaste omsynet i desse forskriftene er å vege landbruksinteressene mot andre viktige samfunnsinteresser, til dømes natur, kulturlandskap og forureining. Det er også krav om at tiltaket skal gjennomførast på ein landbruksfagleg god måte. Til desse avvegingane trengst det landbruksfagleg og skogfagleg kunnskap. Vi viser til ordninga med fylkesdekkande skogsvegplanleggarar som skal vere tilgjengelege for alle.

Statsforvaltaren skal ha høve til å uttale seg i saker som gjeld bilvegar og kommunen skal sende desse på høyring til oss. Også traktorvegar kan sendast på høyring til oss dersom kommunen ynskjer fråsegn frå oss før dei fattar vedtak. Vi har ei eiga [temaside](#) om handsaming av landbruksvegar.

Bruk av overskotsmassar kan vere positivt både for vegbygging og forbetring av jordbruksareal. Kommunen så vel som tiltakshavar må følgje opp bruk av overskotsmassar tett både med løyve i forkant og kontroll undervegs. Nytteverdien av tiltaket for landbruket må vurderast både på kort og lang sikt. Tiltaket skal ikkje vere meir omfattande enn det som er nyttig for landbruket. Det må vere ein plan for kva kvalitet og mengder massar som skal nyttast, og kor lenge tiltaket skal halde på. Det bør vere tydelege avgrensingar i areal, volum, høgder og tid. Bruk av massar til bakkeplanering skal ikkje vere større massemtak. Arbeidet bør primært bli gjennomført i tørre periodar for å unngå unødvendig erosjon.

For jordbruksareal må det vere ein plan for korleis tiltakshavar skal byggje arealet for å sikre at resultatet vert eit godt jordbruksareal. For landbruksvegar bør kommunen vurdere kor store fyllingar, velte- og snuplassar som er nødvendige, og vegane skal ikkje lagast større enn det er behov for.

Det kan vere svært fordelaktig å byggje skogsvegar av sprengt fjell som er overskotsmasse frå andre byggeprosjekt. Slik kan mykje (og kostbar) grøftesprenging verte unngått og vegane får god drenering og sterkt berelag. Slike vegar vil ligge «høgt» i terrenget, men dei skal likevel ikkje liggje høgare enn om vegen vart bygd på same måte av masser frå lokalt massetak. Over myr skal det så langt det let seg gjere likevel brukast duk og geonett med tilstrekkeleg (inntil 50 cm) tjukt berelag av knust fjell oppå.

For skogsvegar er det også ofte aktuelt med «jordpåslag» av mindreverdige masser og avdekkingsjord på fyllingar og skråningar og dette kan vere eit motiv for at vegen vert bygd med store berelagsfyllingar. Ver observant på at jord kan innehalde frø frå svartelista artar som det er forbod mot å spreie.

Det er særst viktig at kommunen set grenser for kor mykje masse som kan brukast, slik at heller ikkje massepåslaget ber preg av å vere deponi . 0,5 – 1 m³ per kvadratmeter fylling bør vere meir enn tilstrekkeleg. Det må gå klart fram kvar massane kjem frå, slik at ein unngår at tiltaka endar opp som avfallsanlegg som tek imot massar frå fleire ulike aktørar over lang tid. Om tiltaket skal ta imot massar utanfrå, må kommunen på førehand godkjenne kvar ein kan ta imot massar frå og i kva mengder og kvalitetar. Komplette køyrelister med mengde og skildring av kva som er køyrd, også av kva som vert køyrd til godkjend deponi må kunne leggest fram. Då vert behovet for mottakskontroll og kompetanse hjå mottakar noko enklare og kommunen har betre kontroll med at det ikkje vert brukt forureina massar eller massar med framande skadelege artar i tiltak i landbruket. I saker om nydyrking skal Statsforvaltaren ha høve til å uttale seg i saker som rører ved vesentlege natur- eller kulturverdiar.

Du finn meir informasjon på desse lenkene:

- [Landbruksvegar](#)
- [Nydyrking](#)
- [Bakkeplanering](#)

Jordvern

Matjord er ein ikkje fornybar ressurs og eit økosystem som leverer mange viktige tenester i tillegg til å vere eit substrat for matproduksjon. Berekraftsmåla forpliktar oss til å ta vare på grunnlaget for matproduksjon i Noreg. Det er kommunane som forvaltar jordbruksarealet i Noreg og som dermed har ansvar for å sikre at framtidige generasjonar har tilgang til nok areal med matjord.

FNs klimapanel har definert berekraftig forvaltning av landareal slik: «Bærekraftig arealforvaltning betyr forvaltning og bruk av arealressurser, inkludert jord, vann, dyr og planter, for å imøtekomme skiftende menneskelige behov, samtidig som man sikrer det langsiktige produktive potensialet til disse ressursene og opprettholder deres miljøfunksjoner» (IPCC, 2019a).

Stortinget har vedteke mål om at det maksimalt skal omdisponerast 2000 dekar totalt i Noreg per år. Omrekna til Vestland fylke vil dette seie at det maksimalt kan omdisponerast 182 dekar per år ved «kvote» etter dekar jordbruksareal, eller 234 dekar per år ved «kvote» etter folketal. Dette viser at alle instansar må vere svært medvitne på om jordbruksareal vil gå tapt i planlagt arbeid og kva alternativ som finns for å unngå tap av jordbruksareal. Bygging av bustader og fritidsbustader er det som fører til størst tap av jordbruksareal, og det kan kommunane unngå gjennom god planlegging. Kommunane sitt arbeid med plansaker og enkeltsaker etter jordlova er svært viktig. Arealbruken skal regulerast gjennom dei kommunale planane. Dispensasjonar skal kun nyttast i heilt særskilte høve og skal ikkje undergrave plangrunnlaget eller hensikta bak vedtak i plan. Ein kan heller ikkje vike frå vesentlege planforutsetningar.

For å forvalte jordressursane rett, trengs det god kunnskap om dei jordressursane som finst i kommunen; til dømes jordtype, jorddjupne, klimatiske soner, jordhelse, kva som har blitt bygd ned dei siste åra, kva som er planlagt nedbygd og kva alternative areal og løysingar som finst for utbygging m.m. Jordbruksareal som er små, inneklemte eller som er lite nytta i dag, kan likevel ha stor verdi for samfunnet i eit utvida og lengre perspektiv.

Kommunen har fleire verkemiddel for å ta vare på jordressursane:

- Registrere kjerneområde landbruk
- Etablere omsynssoner
- Utarbeide temaplanar og strategiar

- Lage temakart
- Fastsette planbestemmelser
- Lage retningslinjer til plan
- Setje kommunalt jordvernmål

Jordflytting er ikkje eit verkemiddel i arealpolitikken, men ei naudløysing i dei tilfella der det ikkje er alternativ til utbygging.

Det er viktig at kommunen bruker sine eigne fagfolk på landbruk i samband med kommunale arealplanar. Kommunen skal rapportere det årlege omfanget av omdisponering via KOSTRA. Hjelpeskjema til bruk i løpande saksbehandling er sendt ut til alle kommunar. Å bruke dette gjer rapporteringa enklare og sikrar god kvalitet på rapporteringa.

Vi vil sende kommunane eit eige brev om jordvern som summerer opp nye statlege føringar.

Rapportering undervegs og omfordeling av midlar

Vi kjem i 2026 til å følgje med på forbruket undervegs i året. Det er ei klar forventning om at midlane skal kome i aktiv drift så snart som det er fagleg forsvarleg. Det kan vere aktuelt med omfordeling mellom kommunar gjennom året dersom vi ser at midlane ikkje vert brukte i enkelte kommunar, medan andre har for lite midlar.

Vi har som tidlegare ei årsrapportering per 1. november for desse ordningane:

- SMIL
- Drenering
- Utvalde kulturlandskap i jordbruket
- Tiltak i beiteområde
- Skogkultur
- Skogsvegar

I samband med at vi ber Landbruksdirektoratet om ny årsramme treng vi informasjon om forbruk i 2026 og trong for midlar i 2027. Her treng vi informasjon om:

- Utbetaling per 1.11 i fagsystemet
- Utbetaling som vil bli gjort før 15.12 i fagsystemet
- Restmidlar 2026 som kan omfordelast til andre kommunar
- Trong for midlar i 2027

Statsforvaltaren vil sende ut nærare informasjon om rapporteringa i god tid i forkant av fristen.

Med helsing

Christian Rekkedal
landbruksdirektør

Bjørn Harald Haugsvær
assisterande direktør